

Preventivni programi Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije

Nataša Koražija

Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije

Kada je 2004. godine Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti postao služba u sklopu Zavoda za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije, u programu rada predviđene su aktivnosti u područjima primarne, sekundarne i tercijarne prevencije.

U sklopu primarne prevencije naglasak je stavljen na edukaciju stanovništva, zaštitu zdrave populacije, prepoznavanje i pozitivno usmjeravanje djece s rizičnim ponašanjem. Sekundarnom su obuhvaćene aktivnosti usmjerene na dijagnostiku konzumenata, ovisnika i njihovih obitelji, savjetodavni i psihoterapijski rad u savjetovalištu, provođenje mjera odvikavanja od bolesti ovisnosti i zaštitnih mjera obveznog liječenja od ovisnosti izrečenih od strane suda i odvjetništva. Specifična kategorija koja je obuhvaćena tretmanom u našem Centru su mladi koji prekomjerno konzumiraju alkohol, a te probleme su uočili nastavnici u školi, policija, centri za socijalnu skrb ili sama obitelj. Njima se u Krapinsko – zagorskoj županiji, osim Centra za prevenciju, nitko sustavno ne bavi iako je navedeni problem u gotovo čitavoj Hrvatskoj, pa tako i u Zagorju, izdvojen kao jedan od pet zdravstvenih prioriteta u Županijskoj slici zdravlja.

Kroz tercijarnu prevenciju pomaže se u ponovnom uključivanju ovisnika u zajednicu nakon uspješno završenog programa rehabilitacije te pruža podršku u apstinenciji. Svako od ova tri područja podrazumijeva širok spektar raznih poslova koji se razlikuju od slučaja do slučaja budući da svaka osoba u tretmanu Centra ima svoju specifičnu situaciju i potrebe nastale vezane uz nju.

Iako je centrima osnovni segment rada sekundarna prevencija, potrebno je predstaviti neke od programa i aktivnosti koji se provode u području primarne prevencije. Uspješan rad i rezultati u području suzbijanja ovisnosti nužno su povezani sa kvalitetnim pristupom u području primarne prevencije. Samo ako radimo na osnaživanju ličnosti u mladima, definiranju životnih ciljeva, pomažemo roditeljima u snalaženju u roditeljskoj ulozi te ih usmjerimo kako bi shvatili što sve obuhvaća odgovorno roditeljstvo, ako educiramo javnost o slojevitosti problematike ovisnosti i senzibiliziramo je, možemo reći da smo napravili prvi korak u pokušaju izgradnje zdravijeg društva. Dakle, u sklopu primarne prevencije potrebno je raditi sa djecom i mladima, roditeljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u školama, sa stručnim djelatnicima u područjima zdravstva, socijale, pravosuđa, sa nevladinim udrugama, političarima, medijima i na sve moguće načine truditi se doprijeti do svakog stanovnika na području svog djelovanja. U tom smislu odvija se uspješna prevencija svih vrsta ovisnosti i asocijalnih ponašanja.

Temeljem ovog razmišljanja osmišljeno je pet preventivnih programa koji se provode u Krapinsko-zagorskoj županiji.

1. „Znam, Hoću, Mogu“ preventivni je program koji se na bazi dobrovoljnosti provodi u osnovnim i srednjim školama. Usmjeren je na učenike, a odvija se tijekom gotovo čitave školske godine – od Mjeseca borbe protiv ovisnosti (15.11.-15.12.) do Međunarodnog dana borbe protiv zlouporabe opojnih droga (26.06.). Prednost ovog programa je što ne opterećuje dodatno ni nastavnike ni djecu, a lako se uklapa u nastavu. Ne dolazi do problema sa školskim prijevozom ili dodatnim satima. Svake godine odabire se jedna tema, a učenici u sklopu postojećih predmeta (hrvatskog, likovnog, vjeronauka,...) izrađuju literarne, likovne i dramske radove. Na taj način imamo priliku vidjeti kako mladi razmišljaju o sebi i svemu što ih okružuje. Svaka škola bira najbolje radove po zadanim kategorijama i šalje ih na županijsku razinu. Na smotri radova koja je uvijek izuzetno dobro medijski popraćena (lokalne radio postaje, Večernji list, Jutarnji list, Zagorski list, HTV) dodjeljuju se priznanja i pokloni svim sudionicima finala, a posebna priznanja i nagrade dobivaju po tri najbolja rada u svakoj kategoriji. Izložba radova otvorena je deset dana nakon finala, besplatna je i otvorena za građanstvo. Djeca se pozitivno dokazuju, njihovo ime je u novinama, o njima se govori na radio postajama, prilog o događaju gleda se na televiziji, a njihovi radovi koriste se kao edukativni materijali u školama. Djeca koja su sudjelovala u programu, naročito ona nagrađena, postaju zvijezde u školi i pozitivno popularna. Model pozitivnog uzora među vršnjacima pokazuje se višestruko korisnim, a ovaj program omogućuje učenicima koji se ne ističu po ocjenama da budu uspješni i istaknu sposobnosti koje imaju. Velika uloga i odgovornost leži na mentorima koji provode program u školi koji imaju

mogućnost potaknuti upravo ovu skupinu na rad zbog pozitivnog isticanja i izgradnje samopouzdanja i samopoštovanja. Ovaj program provodi se tri godine i postaje tradicija, a njegovu važnost prepoznale su i druge institucije poput Obiteljskog centra Krapinsko-zagorske županije koji se redovito uključuje u organizaciju finala te sponzora koji omogućuju da nagradimo djecu.

2. „ŠTO ZNAM O...” radionice su koje članovi Stručnog tima Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u dogovoru sa školama provode sa učenicima na određenu temu vezanu uz ovisnosti i asocijalna ponašanja, ali i uz donošenje odluka, procjenu informacija, izgradnju ličnosti i druge teme koje su direktno ili indirektno vezane uz rad na prevenciji asocijalnih ponašanja. Dolazi se na poziv škole, a tema radionica određuje se na temelju procjene stručnog suradnika u školi za čime točno postoji potreba i kojim redoslijedom obrađivati teme.

3. „EDUKACIJA EDUKATORA” program je namijenjen nastavnicima i roditeljima u osnovnim i srednjim školama. Nekoliko je tema koje se obrađuju, a posebno su prilagođene nastavnicima ili roditeljima. Smisao predavanja je educirati nastavnike o sredstvima ovisnosti, prepoznavanju simptoma konzumacije sredstava ovisnosti, zakonskoj regulativi vezanoj uz zlouporabu opojnih droga te o mogućim načinima rješavanja problema i institucijama kojima se mogu obratiti za stručnu pomoć. Roditelji dobivaju slične informacije prilagođene terminološki, ali usmjerene i na odnos roditelj-dijete uz informacije vezane uz odgovorno i djelotvorno roditeljstvo i uspješne načine rješavanja konflikata. Posebna pažnja posvećuje se roditeljima učenika čija djeca ulaze u pubertet (5. i 6. razred) i roditeljima čija djeca su na prijelazu iz osnovne u srednju školu (8. r. i po polasku 1. r. srednje škole).

4. „ZNAJJE DAJE PREDNOST” je program koji je izrađen sa namjerom da se stručnjacima, koji su zaposleni u sustavima u kojima imaju priliku raditi sa konzumentima ili ovisnicima o drogama (zdravstvo, socijalna skrb, pravosuđe,...), pruži što više informacija o prevenciji ovisnosti, vrstama droga i samoj bolesti ovisnosti te liječenju ovisnika. Na taj način povezuje se sve ove sustave kako bi međusektorskom suradnjom postigli adekvatnu skrb i pružili širi spektar usluga. Svake godine održava se po barem jedan stručni skup sa svakim sustavom koji djeluje na području Krapinsko-zagorske županije. Tada imamo priliku uskladiti djelovanje i izvijestiti jedni druge o eventualnim promjenama u funkcioniranju. Osobno međusobno upoznavanje uvelike pridonosi kvalitetnijoj i intenzivnijoj suradnji tijekom godine.

5. „CENTAR ZA PREVENCIJU U ZAJEDNICI” je program nastao u skladu sa aktivnostima koje su se provodile na razini naše županije. U želji da senzibiliziramo javnost za problem ovisnosti, da se lokalna uprava i samouprava angažira još aktivnije u preventivnim programima uz uključivanje svih relevantnih faktora, pokrenut je program koji ulazi u svaki dio županije. Osim namjere da se senzibilizira cjelokupna javnost o problemu ovisnosti, toliko je potrebno informirati je o mehanizmima prevencije. U ovaj program uključeni su mediji svih vrsta koji emisijama, priložima, člancima, stalnim rubrikama ili ciklusima radio emisija omogućavaju kontinuiranu prisutnost svijesti o ovisnostima kod stanovnika naše županije. Pilot projekt koji je u sklopu ovog programa odrađen u Krapini planiralo se prenijeti i u druge gradove i općine. Odnosio se na kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih. Mladi su imali potrebu da se pozitivno izraze, a obzirom da su neki bili u kontaktu sa Centrom kroz aktivnosti koje se provode, ponuđena im je pomoć u osnivanju udruge. Podrška u ovim aktivnostima dobivena je od škola s područja grada, centra za socijalnu skrb, policije, pa čak i crkve. Predstavnici svih institucija primljeni su kod gradonačelnika i članova Poglavarstva Grada Krapine koji su pokazali razumijevanje i volju da razgovaraju sa mladima o njihovim potrebama. Upriličen je prijam mladih kod gradonačelnika s kojim su vodili otvoren i konstruktivan razgovor, a koji je bio popraćen od svih medija. Budući da slobodnog prostora trenutno nije bilo dogovoreno je da mladi osnuju udrugu i počnu sa aktivnostima koje mogu odrađivati bez prostora, uz obećanje Grada da će im financijski pomagati dok se ne otvori mogućnost davanja prostora mladima. Na taj način povezale su se sve strane u rješavanju problema mladih što otvara vrata za rješavanja brojnih budućih pitanja. Program je svoje rezultate naročito polučio u realizaciji dobivanja prostora za mlade u Zaboku gdje su u staroj bolnici, nakon gradnje nove bolnice na lokaciji Bračak, dobiveni prostori za rad Mreže udruga mladih KZZ i provođenje raznih programa i projekata u suradnji Županije, Zavoda za javno zdravstvo KZZ i Mreže mladih KZZ. Temelj za dobivanje ovog prostora bio je prioritet izdvojen u Slici zdravlja KZZ - prekomjerno pijenje alkohola u mladima, a u Planu za zdravlje KZZ jedna od aktivnosti bila je kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih. Slika zdravlja KZZ i Plan za zdravlje KZZ dva su strateška dokumenta koja su osigurala kontinuitet djelovanja na terenu te je i dobivanje prostora za mlade u vidu Zelene dvorane sa popratnim prostorijama u staroj bolnici u Zaboku rezultat dugogodišnjeg procesa suradnje svih relevantnih dionika na lokalnoj razini.

Obzirom na napredak u funkcioniranju sustava na području županije kroz provođenje ovih programa, namjera nam je nastaviti i dalje u ovom pravcu uz otvorenost prema pozitivnim promjenama i prilagođavanju novonastalim situacijama. Pokretanje postojećih sustava velik je rezultat, ali cilj je stremiti realizaciji novih projekata, razvijati nevladin sektor i povećati broj

nevladinih udruga. Nastavlja se sa započetim aktivnostima i unapređivanjem pozitivnih dostignuća uz praćenje iskustava dobre prakse u drugim dijelovima zemlje koji, prilagođeni zagorskim potrebama, mogu biti primijenjeni.